

Дизайн-проект та його сценічні верифікації

Михайло Єнчев

Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

Мета статті — проаналізувати різні стратегії сценічної верифікації дизайн-проектів, зокрема використання передових технологій, ідейних концепцій, враховуючи критерії естетики, ергономіки та функціональності. *Результати дослідження*. Виявлено, що дизайн-проект ґрунтується на комплексному підході до створення візуального образу на сцені, включаючи елементи декорацій, костюмів, освітлення, звукового оформлення, графічних елементів, технологічних застосувань, а також хореографії та рухової композиції. Зазначено, що важливими чинниками в процесі проведення сценічних верифікацій дизайн-проекту є його функціональність, естетична привабливість та гармонійна взаємодія з іншими елементами вистави. Результати дослідження підтвердили, що дизайн-проект та його сценічні верифікації є необхідними етапами у формуванні ефектного сценічного образу. Дизайн-проект відкриває можливості для творчого втілення концепції вистави та перетворення її на візуальну реальність. Вказано, що дослідження у сфері дизайн-проекування та його сценічних верифікацій сприяє подальшому розвитку сценічного мистецтва й має великий потенціал для використання в освітніх програмах, спрямованих на підготовку дизайнерів і артистів. *Наукова новизна* дослідження полягає в розгортанні концепцій дизайн-проекту та глибокому аналізі його сценічних верифікацій. Виокремлено сутність дизайн-проекту в контексті сценічних вистав, а також окреслено практичні аспекти його верифікацій на сцені. Це дослідження було спрямовано на вивчення впливу сценічної верифікації на взаємодію між акторами, режисером, художниками та глядачами під час творчого процесу та показу вистави. *Висновки*. Дизайн-проект є важливим етапом у створенні сценографічних образів у театральному мистецтві. Головна мета дизайн-проекту — створити рішення, яке буде естетично привабливим, функціональним, ергономічним та відповідатиме потребам та очікуванням клієнта або користувача. Дизайн-проект є невід’ємною частиною театральної творчості, оскільки він сприяє відтворенню концепції, атмосфери та естетики сценічної вистави й допомагає акторам і творчій команді втілити творчий задум.

Ключові слова: дизайн-проект; сценічна верифікація; театральне мистецтво; інновації; технології; естетика; ергономіка; функціональність

Для цитування

Єнчев, М. (2023). Дизайн-проект та його сценічні верифікації. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 48, 173–177. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.48.2023.282481>

Вступ

Дизайн-проект та його сценічні верифікації відіграють важливу роль у забезпеченні ефективного зв'язку з глядачем. Візуальний аспект вистави, розроблений за допомогою дизайн-проекту, може впливати на враження та емоційну реакцію глядача. Однак інколи бажаний ефект не досягається, або можуть виникнути труднощі з чіткістю передачі концепції дизайнера. Аналіз сценічних верифікацій дизайн-проекту сприяє підвищенню його ефективності та точності комунікації, створюючи синергію між дизайном, акторами, освіт-

лювальними рішеннями та іншими елементами вистави.

Розширення ролі технологій у сучасному театрі створює нові можливості та виклики для дизайнерів і режисерів. Використання комп'ютерної графіки, відеоінсталяцій, проєкцій та інших цифрових ефектів вимагає спеціалізованих знань та практичних навичок для ефективної інтеграції цих елементів у сценічний простір. Тому важливо досліджувати процеси сценічної верифікації, які дозволяють впроваджувати нові технології з урахуванням естетичних, функціональних та ергономічних вимог.

В цілому, актуальність проблеми дизайн-проєкту та його сценічних верифікацій полягає в необхідності пошуку нових підходів, методів та інструментів, що сприятимуть вдосконаленню процесу створення та реалізації дизайну на сцені.

Прогрес технологій, соціальні зміни та еволюція театрального мистецтва вимагають безперервного аналізу та вдосконалення сценічних верифікацій, щоб гарантувати високоякісні та ефективні результати, оптимізувати взаємодію між учасниками та відповідати вимогам сучасної аудиторії.

Аналіз попередніх досліджень. Комуникативне середовище як соціокультурна реальність досліджувалося в роботах Д. Ділі (2000), Ю. Габермаса (1999), проблеми менеджменту в мистецтві й дизайні визначалися в дослідженні К. Юдової-Романової (2017), та ін. Дизайн-проєктування як систему презентовано в дослідженнях В. Даниленка (2005), Ю. Легенького (2000) та ін. Окремі аспекти означеного питання частково розглянула О. Ковальчук (2019) у дослідженні «Сценографічна практика в просторі ХХ століття: київські реалії». Становлять неабиякий інтерес науковій розвідки В. Мізяка (2018) та С. Триколенко (2016).

Особливості сценічного дизайну як інструмента репрезентації режисерського бачення п'єси в історичній ретроспективі й на сучасному етапі викладено в статті О. Попової (2002) «Сценічний дизайн як інструмент режисерського рішення».

Проте специфіка сценічного дизайну в контексті реалізації дизайн-проєкту лишається недостатньо висвітленою й вимагає подальших досліджень з позицій змін у сучасному мистецькому світі.

Метою статті є аналіз різних стратегій сценічної верифікації дизайн-проєктів, зокрема використання передових технологій, ідейних концепцій, враховуючи критерії естетики, ергономіки та функціональності.

Результати дослідження

Дизайн-проєкт — це ретельно розроблений план чи концепція, що об'єднує в собі візуальні, функціональні та ергономічні аспекти дизайну об'єкта або системи. Це включає процес розробки, узгодження зовнішнього вигляду, структури, композиції та інших визначальних характеристик об'єкта з метою досягти певної мети, задовольнити потреби користувачів або створити позитивний вплив на середовище.

Для продуктивного впровадження дизайн-проєкту важливою є реалізація проєктної пропозиції, адже «успішне її виконання — це запорука вдалого майбутнього проєкту, створення якісної продукції» (Незвещук-Когут, 2021, с. 15).

Особливістю проєктного процесу є його композитність. Так, Ю. Легенький (2000) пише:

те, що ми зараз звемо «проєктування», є ніщо інше, як композиція (композиційний синтез культури), де домінують раціоналістичні, техногенні моделі. Переклад образного тезаурусу на вербальний ряд і, навпаки, переклад вербального тезаурусу на зорову структуру є одною з фундаментальних процедур продукування. Ця процедура фундує сам феномен «проєктивності» як динамічну цілісність.

Слід зауважити, що дизайн-проєкт у театральному мистецтві відіграє важливу роль у формуванні сценографічних образів і створенні емоційного зв'язку з глядачем. Сучасні стандарти дизайну вимагають цілісного підходу, який включає в себе естетичні, ергономічні та функціональні аспекти. Зауважимо, що сам проєкт не закінчується на етапі розробки, він потребує сценічної верифікації для перевірки його ефективності та відповідності початковому задуму.

Дизайн-проєкт є невід'ємною частиною театральної творчості, оскільки він сприяє відтворенню концепції, атмосфери та естетики сценічної вистави й допомагає акторам і творчій команді втілити творчий задум.

Головною метою дизайн-проєкту є створення рішення, яке поєднує в собі естетичну привабливість, функціональність, ергономічність та відповідність потребам та очікуванням клієнта або користувача. Виконуючи дизайн-проєкт, дизайнер враховує вимоги замовника, збирає необхідну інформацію, проводить аналіз, розробляє концепцію, а потім працює над деталізованим планом, який включає усі необхідні елементи та деталі для успішної реалізації проєкту.

Розробка дизайн-проєктів у сценографії може базуватися на різних підходах. Окремо слід наголосити на використанні передових технологій, що відкривають нові можливості для створення інноваційних дизайн-проєктів у сценографії. Зростає роль аудіовізуальних засобів, адже

Під впливом активізації інтеграційних процесів, які технологічно та інформаційно поєднують різноманітні комунікаційні та інформаційні засоби, а також відповідно до розвитку специфічної культури створення й показу театральних вистав, вагомою частиною сценічного дизайну ХХІ ст. стали аудіовізуальні засоби — телебачення, кінематограф, відео та мультимедіа. (Попова, 2022)

Комп'ютерне моделювання, допомагає створити віртуальну реалістичну модель сцени та перевірити розташування елементів, освітлення та інші аспекти дизайну. Цифрові медіа та проєкції відкривають нові можливості для створення візуальних ефектів та трансформацій сценічного простору. Інтерактивні інсталяції дозволяють взаємодіяти з глядачем та залучати його до вистави на новому рівні. Ідеї та концепції, які становлять основу дизайну, мають відігравати вирішальну роль у процесі формування образів та створенні атмосфери сцени. Дотримання естетичних принципів сприяє створенню гармонійного та виразного візуального образу, тоді як увага до ергономіки та функціональності забезпечує комфортність та практичність використання елементів сцени.

Слід зазначити, що основними елементами дизайн-проєкту є *сценографія* — визначається загальна концепція та стиль сценічного простору. Це можуть бути декорації, розташування елементів на сцені, використання просторових ефектів та спеціальних конструкцій для створення відповідного атмосферного середовища; *освітлення* — визначається план освітлення, зокрема використання світлових ефектів, настрою та фокусування світла для підкреслення настрою сцен, акцентування дій та створення спеціальних ефектів; *костюми* — визначаються вигляд та стиль одягу акторів і персонажів. Костюми повинні відповідати епосі, жанру та характерам, що відтворюються в виставі; *звук* — визначається використання музики, звукових ефектів та звукового оформлення, що сприяють підкресленню сценічних подій та емоцій. Як елементи дизайн-проєкту слід також розглядати *архітектурний устрій театральної сцени*, оскільки «Інтер'єри та архітектура споруди має велике значення, адже залежно від просторового, кольорового рішення, освітлення, розміщення сцени та глядацьких місць можна створити неповторну атмосферу, яка надихатиме не тільки акторів, музикантів, але й відвідувачів» (Гаврилюк, 2013).

Як елементи дизайн-проєкту виступають *види декорацій і техніка їхнього створення*. «Декорації виконують завдання художнього рішення сценічного простору, мають безпосередній зв'язок з хореографією постановки та передбачають розробку оформлення сцени, костюмів, гриму, світлового рішення, тобто всіх матеріальних носіїв художнього образу спектаклю, який створює художник-постановник за задумом режисера» (Цугорка, 2022).

Дизайн-проєкт у сфері сценічних мистецтв включає глибоку роботу з колірними рішеннями, композицією, пропорціями та просторовими відношеннями. Він детально враховує естетичні та наративні компоненти, надаючи вирішальну роль

у формуванні необхідної атмосфери, а також в акцентуванні характерів персонажів та основних дій сцени.

Зазначимо, що сценічна верифікація дизайн-проєктів включає, окрім названих складників, аналіз унікальних ідей і концепцій та їхньої відповідності загальній концепції вистави. З метою об'єктивної оцінки дизайну можуть бути запрошені експерти, які можуть надати цінні поради та відгуки щодо дизайн-проєкту. Ефективним способом верифікації дизайн-проєктів у сценографії є тестування й проби на сцені. Це дозволяє перевірити практичну реалізованість дизайну, його функціональність та ергономіку. Виконавці вистави мають змогу випробувати декорації, а актори можуть переконатися в зручності руху та взаємодії з елементами сцени. Зворотній зв'язок від усіх зацікавлених учасників, включаючи акторів, режисера, сценографа та глядачів, а також аналіз отриманих результатів сприяють удосконаленню дизайн-проєкту на початкових етапах, забезпечуючи врахування усіх побажань та пропозицій для досягнення найкращого результату.

Зауважимо, що дизайн-проєкт реалізується командою висококваліфікованих спеціалістів, до якої входять сценограф, художник по костюмах, світловий дизайнер та звукорежисер. Вони співпрацюють з режисером та іншими членами творчої команди, забезпечуючи тісний зв'язок між концептуальною ідеєю вистави та її візуальною інтерпретацією. До розробки й реалізації дизайн-проєкту долучається й драматург, адже «... сценічний дизайн лишається могутньою виражальною силою творчості драматурга та режисера, посилюючи їх як візуальний відбиток, органічно інтегрований в сенсовий Всесвіт вистави. Сценічний дизайн театральної вистави є результатом логічного, образного мислення та інтуїтивного чуття, вираженого через ідею або центральну тему» (Попова, 2022). Дизайн-проєкт у контексті сценічних вистав являє собою важливу складову театрального мистецтва, що сприяє створенню захопливих, емоційно наповнених та гармонійних постановок, які мають значний вплив на глядачів.

Висновки

Дизайн-проєкт є важливим етапом у створенні сценографічних образів у театральному мистецтві.

Головна мета дизайн-проєкту — створити рішення, яке буде естетично привабливим, функціональним, ергономічним та відповідатиме потребам та очікуванням клієнта або користувача. Дизайн-проєкт є невід'ємною частиною театраль-

ної творчості, оскільки він сприяє відтворенню концепції, атмосфери та естетики сценічної вистави й допомагає акторам і творчій команді втілити творчий задум.

Сучасні стандарти дизайну вимагають цілісного підходу, який включає в себе естетичні, ергономічні та функціональні аспекти. Сценічна верифікація є процесом перевірки та оцінки дизайн-проекту перед його реалізацією на сцені. Вона дозволяє виявити потенційні проблеми та недоліки, а також зробити вдосконалення та коригування.

Використання передових технологій, ідейних концепцій та врахування естетичних, ергономічних та функціональних аспектів дозволяють створювати інноваційні та яскраві дизайн-проекти. Застосування комп'ютерного моделювання, візуалізації, макетування та випробування елементів сцени сприяє досягненню бажаних результатів у творчому процесі сценографії. Цифрові медіа та проєкції відкривають нові можливості для створення візуальних ефектів та трансформацій сценічного простору. Інтерактивні інсталяції дозволяють взаємодіяти з глядачем та залучати його до вистави на новому рівні. Важливим складником дизайн-проекту виступає співпраця режисера й творчої команди з метою забезпечення взаємозв'язку між концепцією вистави та її візуальною реалізацією.

Наукова новизна дослідження полягає в розгортанні концепцій дизайн-проекту та глибокому аналізі його сценічних верифікацій. Виокремлено сутність дизайн-проекту в контексті сценічних вистав, а також було окреслено практичні аспекти його верифікацій на сцені. Це дослідження було спрямовано на вивчення впливу сценічної верифікації на взаємодію між акторами, режисером, художниками та глядачами під час творчого процесу та показу вистави в простір сценічного моделювання проектного простору.

Список посилань

- Габермас, Ю. (1999). Дії, мовленнєві акти, мовленнєві інтеракції та життєвий світ. В А. М. Єрмоленко, *Комунікативна практична філософія* (с. 287–324). Лібра.
- Гаврилюк, Р. (2013). Особливості організації інтер'єрів театральних споруд. *Народознавчі зошити*, 1(109), 174–178.
- Даниленко, В. Я. (2005). *Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури* [Монографія]. Колорит.
- Ділі, Д. (2000). *Основи семіотики* (А. Карась, пер.; 2-ге вид.). Арсенал.
- Ковальчук, О. В. (2019). *Сценографічна практика у просторі XX століття: київські реалії*. Фенікс.
- Легенький, Ю. Г. (2000). *Дизайн: культурологія та естетика*. Київський державний університет технологій та дизайну.
- Мізяк, В. Д. (2018). *Культурологічні виміри режисерських практик у драматичних театрах Харкова другої половини XX – початку XXI ст.* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Харківська державна академія культури].
- Незвещук-Когут, Т. С. (2021). *Дизайн*. Чернівецький торговельно-економічний інститут.
- Попова, О. В. (2022). Сценічний дизайн як інструмент режисерського рішення. *Мистецтвознавчі записки*, 41, 8–14. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.41.2022.262699>
- Триколенко, С. Т. (2016). *Українська сценографія кінця XX – початку XXI ст.: основні тенденції розвитку та авторські позиції* [Дисертація кандидата мистецтвознавства, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського].
- Цугорка, О. П. (2022). Художні декорації в театральних постановках як засоби сценографічного формування простору. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 3, 291–299. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266127>
- Юдова-Романова, К. В. (2017). *Технічні засоби оформлення сценічного простору*. Видавничий центр КНУКіМ.

References

- Danylenko, V. Ya. (2005). *Dyzain Ukrainy u svitovomu konteksti khudozhno-proektnoi kultury* [Design of Ukraine in the world context of art and design culture] [Monograph]. Koloryt [in Ukrainian].
- Dili, D. (2000). *Osnovy semiotyky* [Basics of semiotics] (A. Karas, Trans.; 2nd ed.). Arsenal [in Ukrainian].
- Habermas, Yu. (1999). Dii, movlennievi akty, movlennievi interaktsii ta zhyttievyi svit [Actions, speech acts, speech interactions and the life world]. In A. M. Yermolenko, *Komunikativna praktychna filosofia* [Communicative practical philosophy] (pp. 287–324). Libra [in Ukrainian].
- Havryliuk, R. (2013). Osoblyvosti orhanizatsii inter'ieriv teatralnykh sporud [On peculiarities in organisation of interiors for theatrical buildings]. *The Ethnology Notebooks*, 1(109), 174–178 [in Ukrainian].
- Kovalchuk, O. V. (2019). *Stsenohrafichna praktyka u prostori XX stolittia: Kyivski realii* [Scenographic practice in the space of the 20th century: Kyiv realities]. Feniks [in Ukrainian].
- Lehenkyi, Yu. H. (2000). *Dyzain: Kulturolohiia ta estetyka* [Design: Cultural studies and aesthetics]. Kyiv National University of Technologies and Design [in Ukrainian].
- Miziak, V. D. (2018). *Kulturolohichni vymiry rehzhyserskykh praktyk u dramatychnykh teatrakh Kharkova druhoi polovyny XX – pochatku XXI st.* [Culturological dimensions of directing practices in Kharkiv drama

- theatres in the second half of the 20th – early 21st century] [PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Nezveshchuk-Kohut, T. S. (2021). *Dyzain* [Design]. Chernivtsi Institute of Trade and Economics [in Ukrainian].
- Popova, O. V. (2022). Stsenichniy dyzain yak instrument rezhyserskoho rishennia [Stage design as a directing decision tool]. *Notes on art criticism*, 41, 8–14. <https://doi.org/10.32461/2226-2180.41.2022.262699> [in Ukrainian].
- Trykolenko, S. T. (2016). *Ukrainska stsenohrafiia kintsia XX – pochatku XXI st.: Osnovni tendentsii rozvytku ta avtorski pozysyii* [Ukrainian scenography of the late 20th – early 21st centuries: Main development trends and author's positions] [PhD Dissertation, Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of National Academy of Sciences Ukraine] [in Ukrainian].
- Tsuhorka, O. P. (2022). Khudozhni dekoratsii v teatralnykh postanovkakh yak zasoby stsenohrafichnoho formuvannia prostoru [Art decoration in theatrical productions as a means of scenographic formation of space]. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 3, 291–299. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2022.266127> [in Ukrainian].
- Yudova-Romanova, K. V. (2017). *Tekhnichni zasoby oformlennia stsenichnoho prostoru* [Technical means of designing the stage space]. KNUKіM Publishing Center [in Ukrainian].

Design Project and Its Stage Verifications

Mykhailo Yenchев

Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

The aim of the article is to analyse various strategies of stage verification for design projects, including the use of advanced technologies and ideological concepts, taking into account aesthetic, ergonomic, and functional criteria. *Results*. It is revealed that the design project is based on a comprehensive approach to creating a visual image on stage, including elements of scenery, costumes, lighting, sound design, graphic elements, technological applications, as well as choreography and movement composition. It is noted that important factors in the process of stage verification of the design project are its functionality, aesthetic appeal, and harmonious interaction with other elements of the performance. The research findings confirm that the design project and its stage verifications are essential stages in creating an impactful stage image. The design project opens up possibilities for the creative realisation of the performance concept and its transformation into visual reality. The study in the field of design project development and its stage verifications contributes to the further development of stage art and has great potential for use in educational programmes aimed at training designers and artists. *The scientific novelty* consists in developing the concepts of the design project and conducting an in-depth analysis of its stage verifications. The essence of the design project in the context of stage performances is highlighted, as well as practical aspects of its verification on stage are outlined. This study was aimed at studying the impact of stage verification on the interaction between actors, directors, artists, and audiences during the creative process and performance. *Conclusions*. A design project is an important stage in creating scenographic images in theatrical art. The main goal of the design project is to create a solution that is aesthetically appealing, functional, ergonomic, and meets the needs and expectations of the client or user. The design project is an integral part of theatrical creativity as it contributes to the reproduction of the concept, atmosphere, and aesthetics of the stage performance, assisting actors and the creative team in realising the artistic vision.

Keywords: design project; stage verification; theatrical art; innovation; technology; aesthetics; ergonomics; functionality

Інформація про автора

Михайло Єнчев, аспірант, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0009-0000-5494-6641, e-mail: mihail.enchев1984@gmail.com

Information about the author

Mykhailo Yenchев, PhD Student, Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0009-0000-5494-6641, e-mail: mihail.enchев1984@gmail.com

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.